

Haar lijn bezit niet de nijdig-snijdende intensiteit waar sommige modernen naar streven, of ook de bruusk-gebroken, soms tergende verbrokkeldheid van andere onrustigen: zij is gaaf, sterk, nooit losgelaten; en zij is (vergeleken althans met die harer tijd- en landgenooten!) zwaar, langzaam — welhaast loom, ware het niet dat de algeheele vizie van een zoo buitengewone bewogenheid getuigde. „Durs et souples” noemde Degas haar teekeningen, die hij graag ironiseerend vergeleek met die van Mary Cassatt.

De beheersching in dit werk is buitengemeen groot, zonder dat zij als een beklemming aandoet; soms echter gaat de intuïtieve spontaneïteit te zeer verloren. Het werk heeft dan — als in het naakt dat in het Luxembourg hangt — iets globaals, moeizaams, schematisch. Het is absolute eisch voor deze kunstenaars, slechts uit eene waarachtige bezieling te schilderen.

Suzanne Valadon gaat uit van het feit, van de meest doodnuchtere zakelijkheden, van de harde, materiële werkelijkheid, van het gewone, alledaagsche leven om haar heen. Met al wat illusionistisch is of naar romantiek zweemt heeft zij niets uit te staan. Zij aanvaardt de dingen in hun onverbloemde, nuchtere naaktheid, van geen enkelen schoonen schijn omgeven. Zij aanvaardt ze gaarne en gretig, zonder wrok of bitterheid, maar is te ernstig om enthousiast te schijnen: men lacht niet om het leven. — Zij ziet de dingen met een dwingend kalme aandacht, met een hoogen ernst die nooit uit de hoogte is; zij ziet ze gelijkwaardig, als in een roerloos, effen, ontijdelijk licht gezet. Zij verdroomt ze niet, zij verteedert ze niet, zij verzoent ze niet in een sfeer van humanitair idealisme. De nuttigheids-grond der dingen wordt geheel en al verdrongen door het belangelooze, onpartijdige schouwen, konstant, hevig, tevens onverstoortbaar. Geen spoor hier van het suggestieve of sensationeele. — Dit werk zou hard zijn en nuchter, ware het niet dat de fysieke werkelijkheden buiten alle ethische of aesthetische bedoelingen om regelrecht in de sfeer van de verbeelding tot die klare, breede, groote en zoo ontroerende vormen gesublimeerd werden. Zij sublimeert de stof niet zooals een Renoir dat deed: door de weelde der zinnelijke realiteiten te doordringen van zijn droom, langzaam-aan, alsof men de ruwe verforst der realiteit met laagjes glazuur bestrijkt, totdat de helle lichten getemperd zijn en de donkerten doordrenkt zijn van het licht, totdat alle kleuren glanzend zijn geworden van innerlijkheid. Of zooals een Van Gogh dat deed: voor wien, evenals voor den Engelschen dichter Blake, de stof geen geest wordt, maar geest is, oogenblikkelijk geest schijnt te zijn, doordat de metamorphose der sublimering zóó plotseling, de electriseerende schok der bezieling zóó hevig, de inblazing van den heiligen adem zóó snel en volkomen is, zóó afdoende zou men haast zeggen, dat wij geen overgang kunnen volgen en welhaast tot de waanvoorstelling zouden